

OLIVER FILAN

&

BORIS FILAN

NEBO, PEKLO,
HRAJ

KNIHA O TOM,
AKO SYN
DOSPEL

A OTEC
NEZMÚDREL

**NEBO
PEKLO
HRAJ**

Boris Filan, Oliver Filan

**NEBO
PEKLO
HRAJ**

Kniha o tom, ako syn dospel a otec nezmúdrel

slovar

Text © Boris Filan, Oliver Filan 2020

Cover © Vlado Holina 2020

Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o., Bratislava 2020

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto publikácie nesmie byť nijakou formou reprodukováaná, kopírovaná alebo rozmnožovaná bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

Túto knihu venujeme Miškovi a Sesimu.

**„Obávam sa, že sa nám to podarilo!“
(režisér Ján Roháč)**

** Ak sa vám bude zdať, že niektoré príbehy ste už počuli alebo čítali, tak ich preskočte.*

Keď som mal pätnásť rokov, otec mi požičal zvláštnu knižku. Bola ako dľaň, menší stredný formát, tak akurát do rúk, dosky mala zo špeciálneho odolného materiálu. Nebola lacno mäkká ani prísne tvrdá. Dnes podobný materiál niekde používajú na hotelové biblie. Lenže tie sú čierne a táto knižka bola vínovočervená. Bolo na nej zlatým písmom vyrazené *JUDr. J. Mellan Mluviti zlato* a tri bodky. Na titulnej stránke ešte raz názov a podtitul „Myšlienky a podněty k sebevědomí.“ Vydal v roku 1941 A. Hubínek, Nové právnické knihkupectví.

Malá útla knižka bola vytlačená na papieri takom tenučkom, až písmenká presvitali. Vyžarovala celkom mimoriadnu energiu. Bola až na prasknutie nabitá myšlienkami a ničím nehmotným, čo aj bez dotyku čítate končekmi prstov, až vám pri tom horia. Vtedy som prvý raz zistil, že mám v sebe anténu na silné knihy. Hneď ako mi otec Mellana požičal, nevedel som sa dočkať, kedy si ho začnem čítať. Knižka bola ľahučká ako šúpoľová bábika, pokojne dýchala a čakala, ako keď sa bývalý majster sveta v skoku do výšky prizerá na prvý pokus svojho vnuka. Poznala svoju cenu a bola primerane sebavedomá. Prešla desiatkami rúk, no nebola ohmataná, iba viditeľne s rešpektom často čítaná. Mala mierne popraskaný chrbát, ale to sa starším mudrcom stáva. Opatrne som ju otvoril a ostal som prekvapený aj zaskočený. Stránky neboli husto popísané plynulým textom. Boli tam graficky prehľadne upravené múdre myšlienky, citáty a vtipne komentované ľudové príslovia.

V sobotu hrával môj otec basketbal so svojimi kamarátmi veteránmi. Jeden z najpríjemnejších bol profesor Laco Rozsívál, ktorý sa stal legendou našej rodiny tým, ako na svadbe mojich rodičov do rána tancoval na stole a rozbíjal pri tom krištáľ zo svadobných darov. Ja som hrával s nimi a po zápase sme chodievali do hotela Palace, oni na pivo, ja na kofolu. A tam sa ma z ničoho nič profesor Rozsívál spýtal: „Už ti dal otec toho Mellana? Neponáhľaj sa s čítaním. Stačí každý deň pár myšlienok. Mnohé z nich na prvý raz nepochopíš alebo neoceníš. Tá knižka bude iná, keď ju budeš čítať zamilovaný, nahnevaný alebo mierne pripitý. Je vyrobená tak, aby si ju mohol nosiť so sebou vo vrecku alebo v taške s dresmi. Vždy si v nej nájdeš niečo, čo ťa naštartuje. Pozor, je návyková! Ale po čase zistíš, že ťa naučila uvažovať podobne. A jedného dňa pochopíš, že je čas, aby si ju posunul ďalej.“ Vtedy som netušil, aké dobro a zároveň kliatbu beriem do rúk. Ako keby mladého čmeliaka vypustili na rozkvitnutú líuku. Tá malá kniha so mnou precestovala celé Česko aj Slovensko, vláčil som ju v športovom vaku aj vo veľkom husľovom puzdre, v ktorom som istý čas nosil tenisky a dresy, aby som vyzeral ako frajer. Mellan ma naučil nachádzať silné myšlienky a trpezlivo ich prijímať. Ktorá bola najdôležitejšia? Všetky, úplne všetky.

Aj Oliver je lovec dôležitých a vtipných slov. Viem, že má rád tento príbeh:

Otec so synom sedeli za stolom a priniesli im na tanierikoch dva kúsky torty. Jeden väčší a druhý menší. Bolo na nich, ako si vyberú. Otec ponúkol syna, aby si vybral prvý. Ten po krátkom váhaní siahol po tanieriku s väčším kúskom torty. Otec chvíľu mlčal, ale nevydržal a povedal: „Keby som si ja vyberal prvý, tak si vezmem ten menší kúsok.“ A syn mu odvetil: „Tak prečo si kyslý? Veď ho máš.“

PRINC BAJAJA

Za všetko môže moja mama. Celkom za všetko nie, ale to sa tak hovorí, keď chceme zvaliť vinu na niekoho iného. V roku 1962 zadovážila vstupenky do divadla Nová scéna na večerné predstavenie, ktoré sa volalo *Tvrďák aneb Albert, Julius a tma*. Autormi boli Miroslav Horníček a Miloš Kopecký. To, čo sa na javisku odohrávalo, nebola divadelná hra, ale niečo, čo do klasického divadla vlastne ani nepatrilo. Autori aj interpreti boli tí istí dvaja páni, ktorí viedli vtipné, múdre a zábavné dialógy na rôzne témy. Bolo to divadelné vystúpenie komickej dvojice, aké preslávili českí svätí Jiří Voskovec a Jan Werich. Neskôr Voskovca nahradil Miroslav Horníček. Ich predscény som poznal z gramofónových platní. Na predstavenie *Tvrďák* som sa tešil tak veľmi, že sa to mohlo skončiť iba sklamaním. Ale neskončilo. Horníček i Kopecký boli dokonalí tým, čo hovorili aj ako to hovorili. Miloš Kopecký bol o triedu lepší herec, ale v *Tvrďáku* to nehralo úlohu – to bol veľmi disciplinovaný voľný štýl písaný na telo. Divadelná hra má byť text, ktorý môže naskúšať a zahrať ktokoľvek. *Tvrďák* nie. Bez Horníčka a Kopeckého by to bol iba suchý text, vyfučaný balónik, prázdna slimačia ulita. Smiali sme sa, obdivovali a cenili sme si ich predošlé vtipy, úlohy a dialógy. Je zaujímavé, že Horníček a Kopecký dlho vydržali v hlavách divákov ako *dvojica*, hoci po *Tvrďáku* sa vybrali každý svojou cestou. Horníček to potom vysvetľoval. „Setkali jsme se na jistém úkolu. A z nedostatku podobných úkolů jsme se pak rozešli. Miloš k čistému a báječnému herectví a já zůstal u toho svého psaní a vyprávění příběhů.“ Sú v živote dô-

ležité zážitky, o ktorých si v tej chvíli neuvedomujete, že vám prehodili na vašej trati výhybku a poslali vás niekam do nečakanej budúcnosti.

Dialógy Horníčka a Kopeckého som ten večer na Novej scéne hltal, ako keby hovorili rečou, o ktorej som si nebol istý, že ju ovládam, ale roky som na ňu čakal. Predstavenie malo prestávku. Vyšli sme pred divadlo a tam na rohu stál Miroslav Horníček. Fajčil, bol vážny a uzavretý do seba. V žiadnom prípade to nebol komik v tom slova zmysle, ako sme poznali slovenských zabávačov. Mal na sebe neviditeľný pancier rešpektu. A ja som si vtedy povedal, že to by som chcel robiť – stáť pred ľuďmi a rozprávať im zábavné príbehy.

Odmalička som bol bledé introvertné dieťa s predčasne dospelými záujmami. Veľa som čítal, zaujímal ma vesmír a dejiny. Moje prvé verejné vystúpenie bolo na detskom maškarnom plese. Mama, opäť v tom má prsty, mama mi zohnala kostým princa Bajaju. Dostal som jednu z cien za najlepšiu masku a mladá novinárka so mnou chcela spraviť rozhovor. Zapla mikrofón a spýtala sa ma, aký som princ. Mal som asi desať rokov a niečo sa vo mne zaseklo. Nedokázala zo mňa dostať ani slovo. Keď sa ma mama doma pýtala, prečo som ju strápnil, cítil som sa ukrivdený. Princ Bajaja bol predsa nemý.

„Pán Filan, kedy ste zistili, že ste výrečný?“

Keď som mal trinásť rokov, otec ma zobral na splav Hrona. Bolo nás viac, otec a jeho traja dobrí kamaráti. Ale hlavne tridsať chlapcov a dievčat s pedagógmi. Bol to vodácky a plavecký výcvik, v zime sa zasa chodilo so školou lyžovať. Otec a jeho traja kamaráti sa vrhli na filozofky ako vlci do košiara. A ja som sa nemo zamiloval do blondínky Sašky. Vyzerala, ako keby vystúpila z jednej z ruských poviedok skvelého spisovateľa Ivana Bunina. Mala svetlé vlasy, veľké modré oči – bola... ani presne

neviem aká, ale pre mňa najkrajšia. Nemohla si ma ne-
všimnúť, možno jej to aj lichotilo, ale bol som iba cha-
lan. Jedna z Buninových poviedok, ktorú som nedávno
čítal, mala názov *Amata nobis, quantum amabitur nulla*
– Milovaná nami, ako už žiadna iná nebude. Saška, moja
veľká lyrická plachá láska na prvý pohľad.

Splav Hrona bol dramatický, striedavo som sa škriepil
a udobroval s otcom. Dva razy sa nám prevrátil čln a raz
som mal narodeniny. Na konci splavu sa konal veľký tá-
borový oheň s vodáckym krstom. Na ten večer sa otec
s kamarátmi dlho tešili, a tak ma po desiatej vylúčili z hry
a prinútili ma ísť spať do zásobovacieho stanu. Počul som
od ohňa spev, roztopašné výkriky, dupoty. Čoraz nalieha-
vejšie ma oslovovala vôňa klobás a aróma červeného vína,
ktoré sa vyparovalo cez zátku desaťlitrového demižóna.
Po hodine váhania som si odlomil pol klobásky, zjedol
som ju aj bez chleba, otvoril som demižón a prvý raz v ži-
vote som sa napil ako drevorubač. Raz, prestávka. Chvíľu
nič. Druhý hlt. Pauzička. Ešte kúsok klobásy. A tretí glg,
taký kravský. Možno som vypil pol litra, možno aj trištvr-
te, ale menej nie. Chvíľu sa nedialo nič, iba v žalúdku sa
začalo šíriť svietiace teplo. Cítil som, že sa vo mne odo-
hráva premena. Akoby som bol motýľ a konečne praskla
moja sivá mlčanlivá kukla. Zrazu som bol trojmetrový,
silný, voľný, smelý. Zo stanu vykĺzol veľký farbistý výreč-
ný motýľ. Mal som ešte vlhké krídla, ale už som vedel,
kto som. V tme a kriku som si medzi zabávajúcimi sa na-
šiel krásnu Sašku. Nečakala ma, ale nebola prekvapená.
Všetko som robil, akoby som hral naskúšanú rolu. Chytil
som svoju tajnú lásku za ruku. Nebránila sa, išla so mnou
od ohňa do láskavej tmy. Tam zo mňa vyletelo všetko, čo
som jej chcel a nedokázal povedať. Tak šťavnato, presved-
čivo, naliehavo a úprimne, že som sa dostal až k vytúženému
objatiu a bozku. Žiadna jazýčková, iba pery na pery,
ale nič vzrušujúcejšie som dovtedy nezažil. Nevieam, ako
som sa vrátil do stanu, ale v noci som mal živý sen.

„Tak ma počkáš?“
„Blázonko, budeš mať osemnásť a ja už dvadsaťpäť.“
„Vtedy budeš najkrajšia.“
„To istotne, budem ti už stará.“
„Ako by si mohla? Milujem ťa, pre mňa navždy budeš
mladá a krásna.“
„To iba tak hovoríš. Ved' sa ani nepoznáme.“
„Ty si moja láska Alexandra a ja som basketbalista, kto-
rému sa prísnilo, že je motýľ. A teraz neviem, či nie som
motýľ, ktorému sa sníva, že je s tebou v Žarnovici.“
„Motýľ, ty si pil.“
„Iba trošku nektáru z kvetu lásky. Aby moje bozky ne-
boli nudné.“

Ráno som sa zobudil znova ako chalan, ale vedel som, že tam pri kostiach je pripravený muž. Radostne vzrušený a pokojný ako hladina jazera. Už som vedel, kto som a čo dokážem.

OTEC SYNOM, SYN OTCOM

Každý otec bol raz synom. Ale po čase na to zabudne. Toto je príbeh, ako sme sa s Oliverom jeden druhému vzdialili, hľadali a ako sme sa nečakane našli. Môj otec bol čestný, múdry a statočný muž, iba nedokázal byť otcom. Takže som sa otcovstvo nemal od koho naučiť. Naši sa rozviedli, keď som mal desať, ale ani predtým spolu veľmi nežili. Skôr vedľa seba. Nemyslím si, že ma nemal rád, ale nikdy ma neobjal. Otec bol novinár reportér, stále na cestách. A keď bol doma, pracoval alebo spal. Myslím, že žil v inom vesmíre. Jedna spomienka z môjho detstva. Pamätám si, ako otec vyšiel z obývačky a povedal temným hlasom: „Tu sa nedá žiť, tu sú samé slony.“ Mama sa strašne zľakla, že u otca vypukla rodinná psychická porucha, že sa zbláznil a halucinuje slony. Ale otec sa nezbláznil. Iba si v nečakanom záblesku poznania uvedomil, že náš byt je plný sošiek slonov a sloníkov. Stáli v sekretári, na poličkách, v kuchynskom kredenci, na chodbe pri zrkadle. Porcelánové, drevené, sklenené, so vztýčenými chobotmi. Mama bola pripravená za svojich miláčikov bojovať, ale otec jej nedal príležitosť. Zmizol v pracovni a už tú sloniu záležitosť nikdy nespomenul.

Každá rodina má mať starého otca, ktorý stráži klasické hodnoty. Môj starý otec zomrel dávno pred mojím narodením. Muža tradícií som spoznal až ako svojho svokra a bol som rád, že som takého oceľového deda nemal. Môj svokor bol otec dvoch dcér, a to je celkom iná disciplína, do ktorej rozoberania by som sa nepúšťal. Na svete nie sú iba muži a ženy, a teraz v ostatnom čase už vôbec nie.

Ale sú otcovia synov, otcovia dcér a matky synov a matky dcér. A v tom je naozaj veľký rozdiel. Aké je to komplikované, som zistil, keď som stretol mladé ženy, ktoré boli hrdé na to, že ich otcovia vychovali ako chlapcov. Učili ich hrať futbal, strieľať z luku, kopnúť do seba pol-deci, ale nevychovali z nich futbalistky ani Indiánov, iba niektorým sa podarilo poslať do manželstva alkoholičky. Ešte zvláštnejšie výsledky dosiahli matky, ktoré vychovali synov ako dcéry. Všetci si o nich mysleli, že sú homosexuáli, ale oni mali iba guľky vo zveráku, ktorý mamička podľa potreby priťahovala. V ruskom meste Nižný Novgorod nás sprevádzala Albína Ivanovna, žena sekera. Vláčila nás hore-dole po meste, ktoré je navždy spojené so spisovateľom Maximom Gorkým. Ale Albína Ivanovna nám najviac rozprávala o svojom synovi, ktorý v Moskve študuje matematiku. Bola rozvedená a syn bol zmyslom aj pýchou jej života. Priviedla nás k miestnej soche rytiera Rolanda, ktorý vždy sedí na koni a kopijou bojuje s drakom. Albína Ivanovna sa nadýchla, aby nám odrecitovala históriu toho súsošia, ale ja som ju zastavil. „Albína Ivanovna, viete, čo symbolizuje legenda o rytierovi Rolandovi a drakovi?“ A skôr, ako ma stihla prerušiť, som povedal: „Rytier je syn, drak je matka. A ak rytier draka nezabije, nikdy sa nestane chlapom.“ „Nie!“ vykričla Albína Ivanovna. „To ste si vymysleli, aby ste ma zranili.“

Nevymyslel som si to. Viem to z vlastného života. V istej chvíli som otca nemal a mame som musel symbolicky kopijou prebodnúť srdce.

**Všetky budúcnosti majú jednu výhodu.
Nakoniec nikdy nevyzerajú tak, ako si ich predstavoval.**

Jedného dňa sme s manželkou a s malým Oliverom išli do botanickej záhrady obdivovať kvitnúce kaktusy. Na bratislavskej botanickej je príjemné, že je taká obsiahnutelná, ale má nečakané zákutia a v každom období je

v niečom iná, a predsa rovnaká. Zišli sme popri sklení-
koch k podlhovastému pavilónu, kde boli odložené kve-
ty ako náhodní cestujúci vo vlaku. Olivera niečo zauja-
lo, kúsok odbehol a ja som sa automaticky pozrel za ním,
či niečo nezhodí alebo nerozbije. Takže som videl, čo sa
stalo, ale ako to občas v prvom momente býva – neveril
som vlastným očiam. Náš šesťročný syn, ako každé mest-
ské dieťa, uvidel niečo živé a chcel sa toho dotknúť. Zrazu
skríkol, prekvapene, bolestivo, vyľakane. Jednou rukou
si šúchal oči a druhou ukazoval prstom na poličku. Prá-
ve tam do úkrytu odchádzal vážny čierny chrobák. Tesne
predtým bleskovo vystrel zadné nohy a nadvihol zadoček.
Vystrekol z neho prúd tekutiny ako z miniatúrnej hadi-
ce a zasiahol Olivera rovno do tváre. Naša myseľ dokáže
pracovať bleskovo a samostatne. Naskočilo mi české slo-
vo „střevlík“ a uvedomil som si, že niečo podobné som
videl v prírodopisných filmoch a nakreslené v rozpráv-
ke o Ferdovi Mravcovi. Malý bojovník sa volá bystruška,
po latinsky *Carabus hungaricus*. Stvoriteľ ju vyzbrojil.
Na zadoček jej primontoval originálnu zbraň. Miniatúr-
nu striekačku, z ktorej pri ohrození vypáli horúcu zapá-
chajúcu tekutinu. Bystrušky majú v tele dve žľazy, ktoré
ústia na konci ich bruška. Žľazy majú zberné mechúri-
ky s kyselinami, s peroxidom vodíka, a výbušnú komoru
s enzýmami, ktoré sú rozpustené vo vode. Bystruška svoj
roztok zo zberného mechúriska uvoľní do komory a spustí
chemickú reakciu. Výsledok je, že útočník dostane spršku
zapáchajúcej zmesi, ktorej teplota je asi sto stupňov Cel-
zia. V rozprávkach svojou zbraňou trestá zlé chrobáky.
Teraz to potvora napálila do tváre nášmu synovi. A ne-
bolo isté, či nie aj do očí, lebo od prekvapenia a boles-
ti sa mu zaliali slzami. Moja manželka je oveľa duchaprí-
tomnejšia ako ja. Presne vedela, kde je kohútik s vodou,
okamžite Olinovi utierala líca a vyplachovala oči. Ja som
sa rozhodol vypátrať a potrestať páchatela. Viem, že by
som ho mal iba zadržať a zavolať orgány činné v trestnom
konaní. Ale prvý reflex bol – plesk. Aj som ho objavil,

krčil sa pri stene. Bol nádherný. Elegantný, čierny, štíhle nohy a členité telo ozdobené, akoby ho vyrobil geniálny klenotník. No boží šperk. Nemusel sa báť, ja od nepamäti nič živé nezabíjam. Ešte som sa na bystrušku trošku hneval, ale napadlo mi, že by neškodilo, keby sme niečo také účinné mali na konci chrbta aj my. Hostujúci chrobák ohrozil nášmu synovi zrak. Ale vysvietil na displeji dôležitých vecí, ako málo pripravení sme na akýkoľvek problém. Ako úprimne sa o Olivera bojíme. A po tretie – ako nás dokáže také ohrozenie zblížiť.

Praha je Praha. To je to najjednoduchšie, ale aj najpravdivejšie, čo sa dá povedať. Pre českých aj slovenských hudobníkov, hercov a spevákov bola Praha mestom, ktoré človek túži objaviť, spoznať a zmocniť sa ho. Keď som sa o tom rozprával so slávnym hudobným kritikom Jiřím Černým, povedal: „Víš, Praha dovede bejt hodně krutá. Ale když to ustojíš, pak tě bohatě odmění.“ Nemal na mysli peniaze, v Prahe sú honoráre polovičné. Ale pražská sláva je trojnásobná. Od nepamäti odchádzali schopní a usilovní Slováci do Prahy študovať, pracovať, účinkovať. Išli si z rodnej hrudy dokázať, že majú na viac. Kam inam mali ísť? Do Viedne? Nevedeli po nemecky. Po maďarsky niektorí vedeli, ale Budapešť na slovenských umelcov lačných po úspechu kašle. Keď skvelý šoumen František Krištof Veselý účinkoval v Prahe, odmenili ho ováciami a nosili na rukách. Je jedno tajomstvo, ktoré by som možno nemal prezrádzať. Ale raz to už povedať treba. Aj keď my Pražákov neznášame, oni nás majú radi. Ani sa to na prvý pohľad nezdá, ale taká je realita. My české hviezdy vítame na Slovensku, aby nás pozabávali. Dobre im zaplatíme, ale odtiaľ potiaľ. Viete si predstaviť, že by v Bratislave úspešne žili takí speváci, ako je pani Hegerová, Meky Žbirka, Lucka Šoralová? V Prahe je doma Rišo Müller, Jana Kirchner. Pre toho, kto si to zaslúži, má Praha pripravené veľké kúsky torty slávy a uznania. Ale toho, kto na to ešte alebo už nemá, odkopne tak ďaleko a bo-

lestivo, že si rozmyslí, či sa má vrátiť. Elán do Prahy vtrhol. Po víťazstve na Bratislavskej lýre a po pár koncertoch skupina zlomila srdce démonovi hlavného mesta. Elán robil na Prahu nájazdy, Jožo a jeho banda ako veselí barbari vtrhli do matičky stovežatej. Vyplienili jej koncertné sály. S ukoristenými srdcami, úsmevmi a potleskom sa bezstarostne vrátili do rodnej dedinky pod Tatrami nazývanej Bratislava. Poviem to ešte raz a naposledy. Pražáci sú nafúkaní, arogantní, povýšení, rozmaznaní, ale keď im ponúknete to pravé orechové, rozoznajú to. A ešte niečo. Tie dva národy sa stokrát pokúsili odtrhnúť a sú si čoraz bližšie. Viete prečo? Lebo Čechami a Slovenskom preteká tajný citovod. Česky nás Slovákov milujú a sadnú nám ako rukavica. Česi sú zbláznení do našich krásnych hodvábných dievčat, píšú o nich básne, pesničky a nakrúcajú s nimi filmy. To je neviditeľné prepojenie, ktoré politici nikdy nedokážu prerušiť.

Priznávam sa, že som za synovou Prahou stál ja. Nie som jediný rodič, ktorý sa rozhodol, že dieťa mu splní jeho nesplnené sny. Keď som zmaturoval ja, všetci si mysleli, že pôjdem na medicínu. Že zostanem medzi basketbalistami ako funkcionár a športový lekár. To po prvé. Druhá vec bola, že som mal veľmi mladých rodičov a v čase môjho rozhodovania o smere štúdia mali dosť vlastných starostí. Ale ani som od nich radu alebo pomoc nečakal. Rusi prišli, keď už som študoval na vysokej škole. Koncom šesťdesiatych rokov bol celý môj svet film, konkrétne česká *nová vlna*. Miloš Forman, Věra Chytilová, Jiří Menzel a ostatní. Všetci vyštudovali v tých časoch najuznávanejšiu školu v Európe, FAMU – Filmovú a televíznu akadémiu múzických umení v Prahe. Okrem pár amerických profesionálnych basketbalistov som nikdy v živote neprechovával k nikomu takú úctu ako k *famákom*. Zo Slovenska FAMU vyštudovali Juraj Jakubisko a Elo Havetta. Po maturite som tam poslal prihlášku a odpovedali mi, že medzitým podobnú školu otvorili na Slovensku. Volá sa

VŠMU – Vysoká škola múzických umení. Má filmovú fakultu, kam preposielajú moju žiadosť o prijatie. Normálne ma odkopli. Tam nešlo iba o školu, ale o celý mýtus vysokoškolského života na tej škole, na internáte zvanom *kolej*. A vôbec v Prahe. Štát sa nečakane rozdelil, čas zapracoval a dnes je Praha hlavné mesto iného štátu, plné mladých Slovákov. Ale vtedy dávno to bolo naše hlavné mesto. Bolo to ako mať strýka schudobneného šľachtica, ktorý žije vo svojom zúboženom sídle. Do polovičky kaštieľa mu nastahovali robotnícke famílie, ale ten šľachtic má stále svoju úroveň aj hrdosť. Byť uňho a ním vychovávaný znamenalo byť doživotne v exkluzívnom klube vyvolených Slovákov. Praha mala a má svetovú úroveň. Kedysi aj pre nemajetných, teraz najmä pre bohatých. Spisovateľ Jaroslav Hašek raz opísal svoju snahu dostať sa do jednej pivárne, kam ho nechceli pustiť. Opisoval sám seba ako vytrvalého mravčeka. Vietor ho zhadzuje zo stebľa trávy, ale on sa vždy znova pokúša vyliezť. Lebo túži oblizovať sladké zadočky vošiek. Praha bol aj ten Hašek, Kafka, Weirich, orloj, divadlo Semafor, Laterna magica.

Mne sa dostať na FAMU nepodarilo, a tak som spriadal tajný plán, ako dostať do Prahy nášho syna. Ako keď v stredoveku vystrelili lano s hákom na konci, aby zdolali obranné hradby obliehaného mesta. Medzičasom som Prahu dobyl, chodil som tam do Českej televízie, pracoval som v Semafore, zažil som veľké úspechy skupín Prúdy a Elán v Lucerne. Ale napriek tomu alebo práve preto som chcel, aby bol Oliver pokrstený Vltavou. Chvíľu to vyzeralo, že bude v Bratislave študovať právo, potom sa spomínala Vysoká škola múzických umení v Bratislave. Ale nakoniec som stretol Olinku Feldekovú, svoju dobrú kamarátku a múdru ženu. Má päť detí, takže vie o rodičovstve viac, ako by si niekto želal. Povedal to Bill Cosby. Mať veľa detí je niečo, ako keď sa Napoleon vybral s vojskom do Ruska. Na začiatku to vyzeralo ako dobrý nápad. Martin Feldek, Olinkin a Ľubov nepolapiteľný syn

(a tiež náš kamarát) sa usadil v Prahe ako vydavateľ krásnych kníh. A teraz neviem, či vyženil alebo splodil chlapca, ktorý sa volal Edko. V každom prípade ho Olinka mala rada a považovala ho za svojho vnúčka. Vtedy sme spoluúčinkovali v Markíze a ja som rád počúval Olinkine zvesti o jej deťoch, lebo popritom sa mi moje komplikácie s dvoma synmi zdali ako prechádzka ružovým sadom. Olinkine a Ľubove deti sa v jednom kuse ženili, vydávali, rozvádzali, do rodiny im pribúdali Češky, Rómovia, Mexičania. A potom mi Olinka povedala dobrú správu. Že jej milý vnuk Edko ide na súkromnú umeleckú školu s lákavým názvom: Literární akademie Josefa Škvoreckého.

To meno bola bomba. Spisovateľ Josef Škvorecký bol záruka kvality, solídnosti, slobody a svetovosti. Skvelý spisovateľ, vynikajúci redaktor a v emigrácii v Kanade významný editor. S manželkou Zdenou Salivarovou vlastnili malé vplyvné vydavateľstvo '68 Publishers, ktoré bolo spásou kvalitného a slobodného písania. U Škvoreckých publikovali tí najlepší autori. Doma to bola zakázaná literatúra, ale v Sydney mal Vova Ročák všetky vydané tituly. Pol roka som sa kúpil v čitateľskej rozkoši. Josef Škvorecký bol pojem! Jeho meno v názve školy pôsobilo magicky, niečo ako Harvard v názve privatizačných fondov Viktora Koženého. A bolo aj rovnako pravdivé. Ale to nikto netušil. Prípadalo mi to ako zázrak, ako blesk z jasného neba. Poslali sme prihlášku, Oliver spravil prijímacie pohovory a nastúpil v Prahe na filmovú a televíznu vysokú školu. Neveril som svojmu šťastiu. Moja mama a moja manželka boli oveľa menej nadšené, posielali vnuka a syna do sveta iba s batôžkom plným buchiet. Ale Oliver sa už tešil na pražské buchty, na pražské kluby, pivárne, vinárne, divadlá. Na pražský nočný život s hudobným podmazom pesničky z filmu *Světáci* „Když Praha za noci zazáří neonem...“

A čo škola? Poviem to takto, aj katedrála vo Florencii vyzerá z diaľky oveľa zachovalejšia, dôstojnejšia a svetovej-